

ศาสตราจารย์กิตติคุณ สุทธิลักษณ์ อัมพวันวงศ์*

๗๗๗๗๗๗๗๗๗๗

ศาสตราจารย์กิตติคุณ สุทธิลักษณ์ อัมพวันวงศ์ เป็นทั้งอาจารย์ บรรณารักษ์ และนักเขียน ท่านเป็นบุคคลหนึ่งในบรรดาผู้บุกเบิกงานด้านการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้ดำเนินงานของแผนกวิชาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๘-๒๕๒๑ ในขณะที่เดียวกันได้ดำรงตำแหน่งบรรณารักษ์ หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๙-๒๕๑๘ แต่สำหรับศิษย์ และคณาจารย์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ท่านเป็นผู้ที่รู้จักและกล่าวถึงในนาม “อาจารย์สุทธิลักษณ์” และเป็นผู้ที่พวกเราเคารพรักร้อยอย่างสูง ในขณะที่อาจารย์ดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ อาจารย์ได้ทุ่มเทเวลาและชีวิตจิตใจให้กับงานของแผนกวิชาตลอดมา นอกจากจะขยายการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ จากระดับอนุปริญญา ต่อไปยังระดับปริญญาตรี และปริญญาโทแล้ว ยังได้ปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย สอดคล้องกับหลักสูตรของต่างประเทศ นอกจากนี้ยังได้ติดต่อทุนจากมูลนิธิและสถาบันการศึกษา ต่างประเทศเพื่อพัฒนาคณาจารย์ของแผนกวิชาให้มีความก้าวหน้าทางวิชาการโดยการศึกษาค้นคว้า และดูงานอย่างต่อเนื่อง

นอกจากการพัฒนาทางวิชาการด้านบรรณารักษศาสตร์แล้ว อาจารย์ยังได้วางรากฐาน การดำเนินงานของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ทั้งทางด้านการบริหาร การเรียน การสอน รวมถึง การเผยแพร่ข้อมูลทางวิชาการบรรณารักษศาสตร์ โดยได้ริเริ่มจัดทำสิ่งพิมพ์ทางวิชาการต่าง ๆ ได้แก่ “เอกสารบรรณารักษศาสตร์” “วารสารบรรณารักษศาสตร์” “นักเขียนชาวอักษรศาสตร์” และหนังสือรวม บทความวิชาการทางบรรณารักษศาสตร์ในวาระสำคัญต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้ ความเคลื่อนไหว และความก้าวหน้าทางวิชาการในวงการห้องสมุดและบรรณารักษศาสตร์

* ตีพิมพ์ครั้งแรกใน อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์กิตติคุณ สุทธิลักษณ์ อัมพวันวงศ์ ณ วัดเสมียนนารี วันอังคารที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๗. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2547.

อาจารย์ได้ปฏิบัติงานในตำแหน่งหัวหน้าแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์จนถึง พ.ศ. ๒๕๒๑ เมื่อแผนกวิชามีความเข้มแข็งและมีความพร้อมด้านบุคลากรแล้ว อาจารย์จึงได้ลาออกจากราชการเพื่อทำงานด้านวรรณกรรม ตามที่อาจารย์รักและมีความเชี่ยวชาญ และได้มีผลงานทางวรรณกรรมให้ประจักษ์มากมาย ทั้งสารคดี บันเทิงคดี ปกตินกะ วรรณกรรมเยาวชน และบทความวิชาการ แม้ว่า จะลาออกจากราชการไปแล้ว แต่อาจารย์ยังคงผูกพันกับภาควิชา ศิษย์และคณาจารย์ภาควิชา บรรณารักษศาสตร์ตลอดมา ทุกครั้งที่อาจารย์พบกับพวกเราทั้งที่เป็นศิษย์และมีได้เป็นศิษย์ อาจารย์ได้ให้ความเมตตาพร้อมสังสรรค์ด้วยความเป็นกันเอง นอกจากนี้ อาจารย์ยังไม่เคยลืมที่จะมีของขวัญที่ระลึก เล็ก ๆ น้อย ๆ มาฝากพวกเราทุกคนเสมอ

เมื่อถึงวันขึ้นปีใหม่ และวันคล้ายวันเกิดของอาจารย์ คือ วันที่ ๒๒ มกราคม ของทุกปี และในโอกาส อันเป็นมงคลต่าง ๆ อาจารย์ของภาควิชา ก็ได้นำดอกไม้ ผลไม้ ไปกราบอวยพรอาจารย์ที่บ้านสี่ลมเสมอมา ในวาระครบรอบวันเกิดอาจารย์จะเป็นเจ้าภาพเลี้ยงอาหารพวกเราที่ร้านที่ขึ้นชื่อว่าอร่อย ส่วนในโอกาส อันเป็นมงคลอื่น ๆ พวกเราก็จะเชิญอาจารย์มาร่วมรับประทานอาหารตามร้านต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งได้พา อาจารย์ไปไกลถึงย่านชานเมือง กิจกรรมครั้งล่าสุดที่พวกเราจัดให้อาจารย์ คืองานแสดงมุทิตาจิตในโอกาส ที่อาจารย์มีอายุครบ ๘๐ ปี เมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยมีคณาจารย์คณะอักษรศาสตร์ พร้อมศิษย์รุ่นต่าง ๆ มาร่วมงานเป็นจำนวนมาก และภาควิชาได้จัดพิมพ์หนังสือ “สุดที่รัก” แจกผู้มา ร่วมงาน ซึ่งเป็นหนังสือรวมคติชีวิตจากคอลัมน์ศุขทินี่ แห่งหนังสือพิมพ์สยามสมัย ข้อเขียนชุดนี้ได้รับความนิยมนอกอดีตและยังคงได้รับการยกย่องว่ามีคุณค่าในปัจจุบัน

“...อดีต ปัจจุบัน และอนาคต เป็นสิ่งที่เกี่ยวโยงกัน ชีวิตทุกวันนี้คือผลจากอดีต...” ข้อความนี้มาจากข้อเขียนของศาสตราจารย์กิตติคุณ สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ ในเรื่อง “ไม่กลับมากอีก” จากคอลัมน์ศุขทินี่ เมื่อราว ๔๕ ปีมาแล้ว ปัจจุบันอาจารย์สุทธิลักษณ์ ปุชนิยบุคคลของเราได้จากไปแล้วและไม่กลับมาอีก แต่ผลงานและคุณความดีที่อาจารย์ได้ทำไว้มากมายในอดีตทั้งต่อองค์กรและบุคคล ย่อมจะคงอยู่ใน ความทรงจำของศิษย์ ผู้ร่วมงาน และผู้คุ้นเคยใกล้ชิดต่อไปทั้งในปัจจุบันและอนาคต ในที่สุดนี้ คณาจารย์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ขอตั้งจิตอธิษฐานให้กรรมดีทั้งปวงที่ศาสตราจารย์กิตติคุณ สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ ได้กระทำไว้ตลอดชีวิต จงส่งผลให้อาจารย์ผู้เป็นที่เคารพรักของพวกเราไปสู่สุคติในสัมปรายภพ และประสบความสุขสงบที่แท้จริง

ด้วยความรักและอาลัยอย่างสุดซึ้ง
คณาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์
คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๗

ประวัติและผลงานของ ศาสตราจารย์กิตติคุณ สุทธิลักษณ์ อัมพวันวงศ์*

๗๗๗๗๗๗๗๗๗๗

ศาสตราจารย์กิตติคุณ สุทธิลักษณ์ อัมพวันวงศ์ เป็นทั้งอาจารย์บรรณารักษ์ นักเขียน เป็นบุคคลหนึ่งในบรรดาผู้บุกเบิกงานด้านการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้ดำเนินงานของภาควิชา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๘-๒๕๒๒ ในขณะเดียวกัน ได้ดำรงตำแหน่งบรรณารักษ์หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๑๘

นามปากกา สุทธิณี

ส.ลักษณ์

อลงกรณ์

ประวัติ

เกิดที่จังหวัดสระบุรี เมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๖ เป็นบุตรคนที่สองของรองอำมาตย์เอกหลวงประสานสินธุ์ และนางพิศมัย อัมพวันวงศ์ มีพี่น้อง ๔ คน พี่สาวคนโตคือนางสาวพิศสม เป็นอาจารย์โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา (ถึงแก่กรรม) น้องชาย ๒ คน คือนายพิเศษ อัมพวันวงศ์ เป็นสถาปนิก และนายแพทย์สุรพงษ์ อัมพวันวงศ์ รองประธานอาวุโส บริษัท บางกอกเชนฮอสปีทอล จำกัด (มหาชน) ฝ่ายธุรกิจพิเศษ และกิจการต่างประเทศ

การศึกษา

ได้รับการศึกษาชั้นประถมศึกษา จากโรงเรียนประสานอักษร ในตรอกสะพานสว่างพระนคร เมื่อจบชั้นประถมปีที่ ๓ แล้ว ได้เข้าศึกษาชั้นมัธยมปีที่ ๑ ถึงมัธยมปีที่ ๘ ที่โรงเรียนสตรีมหาพฤฒาราม ได้รับประกาศนียบัตรชั้นมัธยมปีที่ ๘ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ เพราะชอบอ่านหนังสือและรักงานประพันธ์ จึงได้เข้าศึกษาต่อในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒ ได้รับปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต (อ.บ.) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๖ (ปีการศึกษา ๒๔๘๕)

* ตีพิมพ์ครั้งแรกใน อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์กิตติคุณ สุทธิลักษณ์ อัมพวันวงศ์ ณ วัดเสมียนนารี วันอังคารที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๗. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2547.

พ.ศ. ๒๔๙๕ ได้รับทุนการศึกษาจากวิทยาลัยซิมมอนส์ (Simmons College) ประเทศสหรัฐอเมริกาและทุนค่าเดินทางจากมูลนิธิฟูลไบรท์ไปศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ขั้นปริญญาโท ได้รับปริญญามหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ (M.S.in L.S.) จากวิทยาลัยซิมมอนส์ เมื่อ พ.ศ.๒๔๙๖

พ.ศ. ๒๕๑๓ ได้รับทุนจากองค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติไปศึกษาวิธีสอนบรรณารักษศาสตร์ และบรรณารักษศาสตร์เปรียบเทียบ ณ ประเทศเดนมาร์ก เป็นเวลา ๓ เดือน ได้รับประกาศนียบัตรจากโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์กรุงโคเปนเฮเกน

พ.ศ. ๒๕๒๙ ได้รับพระราชทานปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๓๘ ได้รับพระราชทานปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

การประชุมวิชาการนานาชาติ

- พ.ศ. ๒๕๐๓ ประชุมสัมมนาเรื่องพัฒนาการห้องสมุดในเอเชียใต้ ณ กรุงเดลี ประเทศอินเดีย องค์การยูเนสโกเป็นผู้จัด
- พ.ศ. ๒๕๐๗ ประชุมสัมมนาวิชาบรรณารักษศาสตร์ของสมาคม ASAIHL ณ กรุงเทพฯ
- พ.ศ. ๒๕๑๐ ประชุมสัมมนาเรื่องการผลิต และการจำหน่ายหนังสือในมาเลเซีย สมาคมห้องสมุดมาเลเซียจัด ณ เมืองกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย
- พ.ศ. ๒๕๑๐ ประชุมกลุ่มห้องสมุดของ International Congress of Orientalists ณ เมืองแอนอาร์เบอร์ สหรัฐอเมริกา
- พ.ศ. ๒๕๑๔ ประชุม IFLA Pre-session Seminar ที่เมืองลิเวอร์พูล ประเทศอังกฤษ
- พ.ศ. ๒๕๑๖ ประชุมกลุ่มห้องสมุด International Congress of Orientalists ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส
- พ.ศ. ๒๕๑๖ ประชุม CONSAL II ณ กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์
- พ.ศ. ๒๕๑๗ ประชุม The First Conference of Library Cooperation ณ กรุงไทเป ประเทศสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน)
- พ.ศ. ๒๕๑๘ ประชุม CONSAL III ณ กรุงจาร์การ์ต้า ประเทศอินโดนีเซีย
- พ.ศ. ๒๕๑๙ ประชุม IFLA World-wide Library Seminar ณ กรุงโซล ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

พ.ศ. ๒๕๒๐ ประชุม และร่วมงานฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี สมาคมห้องสมุดอังกฤษ
ณ กรุงลอนดอนประเทศอังกฤษ

การดูงานในต่างประเทศ

พ.ศ. ๒๕๑๙ ไปดูงานห้องสมุด และโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ ณ ประเทศญี่ปุ่น ฮังการี
ฟิลิปปินส์ เป็นเวลา 1 เดือน โดยทุนมูลนิธิเอเซีย

พ.ศ. ๒๕๐๕ ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๕ ถึง ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๕ ไปดูงานเรื่อง
การบริหารงานและดำเนินงานในห้องสมุด การสอนและการจัดหลักสูตรของ
โรงเรียนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และการจัดพิมพ์หนังสือ
ของโรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา อังกฤษและ
สกอตแลนด์ ฝรั่งเศสและเยอรมัน โดยทุนของมูลนิธิเอเซียบริติชเคาน์ซิล รัฐบาล
ของประเทศฝรั่งเศส และ D.A.A.D.

ในประเทศสหรัฐอเมริกาและแคนาดา ดูงานที่เมืองฮอนโนลูลู
ซานฟรานซิสโก ลอสแอนเจลิส ชิคาโก บูลมิงตัน เออร์บานา ดีทรอยต์
แอนอาร์เบอร์ คลีฟแลนด์ โคโลัมเบีย พิตสเบิร์ก ไทรอนโต บัฟฟาโล อีธากะ
ซีราควัว วอชิงตันดีซี โคโลัมเบีย, แครโรไลนาภาคใต้ ทัลลาแฮสซี, ฟลอริดา
เพนซิลเวเนีย นิวยอร์ก และปริมนทอลนิวเฮเวน บอสตัน

พ.ศ. ๒๕๑๐ ๒๐ กรกฎาคม ถึง ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ หลังจากเข้าร่วมประชุม XXVII
International Congress of Orientalists กลุ่ม Library Resources in Oriental
Studies ณ มหาวิทยาลัยสหรัฐอเมริกา แล้วไปดูงานห้องสมุด การสอนวิชา
บรรณารักษศาสตร์ และการจัดหอจดหมายเหตุ ณ ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศจีน
คณะชาติ (ไต้หวัน) ประเทศญี่ปุ่น ประเทศอังกฤษ และประเทศเดนมาร์ก
โดยทุนของบริติชเคาน์ซิล และทุนส่วนตัว

นอกจากนั้น ในระยะเวลาต่อมายังได้ดูงานการศึกษาบรรณารักษศาสตร์
และห้องสมุดในประเทศอื่น ๆ อีก เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี ไต้หวัน มาเลเซีย สิงคโปร์
อินโดนีเซีย นอร์เวย์ สวีเดนและฟินแลนด์

งานราชการและอาชีพ

- พ.ศ. ๒๔๘๖ เริ่มรับราชการ ในตำแหน่งผู้ช่วยบรรณารักษ์หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พ.ศ. ๒๔๙๐ ได้รับแต่งตั้งเป็นอาจารย์ แผนกวิชาภาษาไทยและโบราณคดีวันออก คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อีกตำแหน่งหนึ่ง
- พ.ศ. ๒๔๙๔ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปิดสอนวิชาจัดห้องสมุดแก่ผู้ประกอบวิชาชีพ บรรณารักษ์และผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นการศึกษาภาคพิเศษในตอนเย็น โดยมูลนิธิฟูลไบรท์ ได้เชื้อเพื่อส่ง ดร.แฟรนเซส แลนเดอร์ สเปน (Dr. Frances Lander Spain) อาจารย์ชาวอเมริกันมาทำการสอนเป็นคนแรก ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ ได้ทำหน้าที่ล่ามและผู้ให้ความสะดวกแก่ผู้สอน และได้เรียนวิชาจัดห้องสมุด ๓ วิชาด้วยกัน
- พ.ศ. ๒๔๙๕ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดตั้งแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ขึ้นใน คณะอักษรศาสตร์ และได้เริ่มสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับอนุปริญญาขึ้น ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์จึงได้ย้ายจากแผนกวิชาภาษาไทยและภาษาโบราณ ตะวันออกมาเป็นอาจารย์แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ ทำหน้าที่สอน ควบคุม และดำเนินกิจการในแผนกวิชาอีกตำแหน่งหนึ่ง
- พ.ศ. ๒๔๙๙ ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้รักษากรบรณารักษ์หอสมุดกลาง หลังจากที่ได้รับปริญญาโท ทางบรรณารักษศาสตร์จากวิทยาลัยซิมมอนส์แล้ว ได้กลับมารับหน้าที่เดิมคือ ผู้ช่วยบรรณารักษ์หอสมุดกลาง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๖ และได้รับแต่งตั้งเป็นผู้รักษากรบรณารักษ์หอสมุดกลางใน พ.ศ. ๒๔๙๙
- พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้รับแต่งตั้งเป็นบรรณารักษ์หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งแต่เดิม ตำแหน่งบรรณารักษ์เป็นตำแหน่งกิตติมศักดิ์ สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการ ของมหาวิทยาลัยเท่านั้น ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ได้วางโครงการจัด หอสมุดกลางให้เป็นหอสมุดแผนใหม่ เมื่อมหาวิทยาลัยได้จัดสร้างอาคาร หอสมุดกลางหลังแรกขึ้น และมีพิธีเปิดใน พ.ศ. ๒๕๐๐ โดยเริ่มต้นจากการจัด ชั้นหนังสือเป็นแบบชั้นเปิด (Open Shelves) และได้ริเริ่มบริการใหม่ ๆ ขึ้นเป็น ครั้งแรก นอกจากบริการให้ยืมหนังสือแล้ว ได้เปิดบริการตอบคำถามและช่วยการ ค้นคว้าบริการหนังสือจอง บริการนิทรรศการ จัดทำรายชื้อหนังสือพร้อม บรรณนิทัศน์สังเขปแจกเป็นครั้งคราว เช่น หนังสือประชุมพงศาวดาร จัดทำ ดรรชนีบทความวารสาร จัดทำสัปดาห์ของมหาวิทยาลัยโดยนำบัตรรายการ ห้องสมุดคณะต่าง ๆ มาจัดรวมไว้ที่หอสมุดกลาง บริการถ่ายเอกสาร ซึ่งเริ่มจาก

การส่งเครื่องถ่ายมาจากต่างประเทศ บริการห้องสมุดดนตรีบนชั้น ๓ ของอาคาร และได้จัดทำคู่มือหอสมุดกลางแจกแก่ผู้ใช้ห้องสมุด นับเป็นคู่มือการใช้ห้องสมุดเล่มแรกของประเทศไทย สำหรับงานด้านการสอน ได้ริเริ่มเปิดสอนวิชาการใช้ห้องสมุดแก่นิสิตคณะอักษรศาสตร์ ชั้นปีที่ ๑

พ.ศ. ๒๕๐๑ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดพิมพ์หนังสือของมหาวิทยาลัย เพื่อวางมาตรฐานและแบบแผนของสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัย และเป็นผู้จัดจำหน่ายอีกด้วย

พ.ศ. ๒๕๐๒ ได้เริ่มขยายการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาตรี แก่นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๔ คณะอักษรศาสตร์ และคณะครุศาสตร์

พ.ศ. ๒๕๐๗ ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เริ่มเปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาโท ในปีเดียวกันนี้

พ.ศ. ๒๕๑๐ ๓๐ ส.ค. พ.ศ. ๒๕๑๐ ได้รับแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์

พ.ศ. ๒๕๑๑ ได้เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงเป็นการทดแทนการศึกษาระดับอนุปริญญา ซึ่งได้ยุบเลิกไป

พ.ศ. ๒๕๑๔ ได้ลาออกจากตำแหน่งบรรณารักษ์หอสมุดกลาง และทำหน้าที่หัวหน้าแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์เพียงหน้าที่เดียว

พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้ลาออกจากราชการไปเป็นหัวหน้าฝ่ายวิชาการขององค์การค้ำของคุรุสภา ควบคุมการดำเนินงานด้านบรรณารักษกิจหนังสือเรียนทั้งหมด ของกรมวิชาการ และกรมอื่น ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ และหนังสือชุดต่าง ๆ ที่องค์การค้ำของคุรุสภาจัดพิมพ์จำหน่าย และเป็นอาจารย์พิเศษของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้แต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์กิตติคุณ ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์

พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้ลาออกจากหัวหน้าฝ่ายวิชาการ ขององค์การค้ำของคุรุสภา หลังจากนั้น ได้เขียนหนังสือเป็นงานอดิเรก และเป็นประธานอนุกรรมการดำเนินงานจัดทำสารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์สูงสุด คือ ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก และประถมาภรณ์มงกุฎไทย

ในระหว่างรับราชการ ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ เป็นผู้หนึ่งที่ได้บุกเบิกงานห้องสมุดแผนใหม่ในประเทศไทย และได้มีส่วนเริ่มการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นแห่งแรกในประเทศไทย ซึ่งต่อมาได้ขยายงานสอนจากระดับอนุปริญญา เป็นปริญญาตรี ประกาศนียบัตรชั้นสูง และปริญญาโท

ในขณะที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ นอกจากจะได้ทำงานสอน งานควบคุมและ
กรรมการวิทยานิพนธ์ของนิสิตปริญญาโท งานพัฒนาหลักสูตร และพัฒนาภาควิชาแล้วยังได้ริเริ่มงานด้าน
ต่าง ๆ ได้แก่

งานด้านเผยแพร่วิชาการ ได้ริเริ่มจัดทำสิ่งพิมพ์ทางบรรณารักษศาสตร์เผยแพร่ ซึ่งยังจัดพิมพ์
ต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันนี้ คือ เอกสารบรรณารักษศาสตร์ (Library Science Papers) เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๘
ข่าวสารบรรณารักษศาสตร์ กำหนดออกปีละ ๒ ฉบับ เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๕ (ปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็น
วารสารบรรณารักษศาสตร์)

งานด้านส่งเสริมวิชาการแก่อาจารย์ ได้พยายามเสาะแสวงหาทุนจากแหล่งต่าง ๆ ให้แก่
อาจารย์ ในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ได้มีโอกาสไปศึกษาต่อและฝึกงานในต่างประเทศ เป็นจำนวน
หลายคน ทั้งการศึกษาระดับปริญญาโท และฝึกงาน ศึกษานานในต่างประเทศ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว
เพื่อกลับมาช่วยพัฒนาภาควิชาให้เจริญยิ่งขึ้น

ทุนไปศึกษาและดูงานในต่างประเทศ เฉพาะที่ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ จัดหาให้
อาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์

๑. ทุนมูลนิธิเอเชียไปศึกษาระดับปริญญาโท ณ สหรัฐอเมริกา ๔ ทุน และทุนดูงานห้องสมุด และ
โรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ ๑ ทุน
๒. ทุน AID ไปศึกษาระดับปริญญาโท ณ สหรัฐอเมริกา ๑ ทุน
๓. ทุนองค์การยูเนสโก ไปศึกษาระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย สหรัฐอเมริกา ๑ ทุน
เป็นเวลา ๓ เดือน
๔. ทุน International Youth Library ไปฝึกงานในห้องสมุด ณ เมืองมิวนิค ประเทศเยอรมัน ๑ ทุน
เป็นเวลา ๓ เดือน
๕. ทุน Kent State University สหรัฐอเมริกา ไปศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับ Certificate of
Advanced Studies ๒ ทุน และระดับปริญญาโท ๓ ทุน
๖. ทุน International House Library ไปฝึกงานห้องสมุด ณ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ๑ ทุน
เป็นเวลา ๙ เดือน

การติดต่อขอผู้เชี่ยวชาญ

๑. ติดต่อองค์การยูเนสโกขอผู้เชี่ยวชาญมาประเมินการสอนบรรณารักษศาสตร์ และจัดทำ
หลักสูตรปริญญาโทบรรณารักษศาสตร์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ (Dr. Morris A. Gelfand)
๒. ติดต่อมูลนิธิร็อคกี้เฟลเลอร์ ขออาจารย์ชาวอเมริกันมาช่วยเริ่มการสอนระดับปริญญาโท
เมื่อพ.ศ. ๒๕๐๗ (Dr. Frances Lander Spain)

นอกจากการหาทุนจากแหล่งต่าง ๆ แล้ว ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ยังได้พยายามจัดตั้งทุน เพื่อนำผลประโยชน์เป็นทุนช่วยการวิจัยแก่อาจารย์และนิสิตระดับปริญญาโทและปริญญาตรี ตลอดจนช่วยเหลือ ค่าเดินทางไปดูงานและสัมมนาทางวิชาการแก่อาจารย์จำนวน ๒ ทุน คือ ทุนศาสตราจารย์รอง ศยามานนท์ เพื่อส่งเสริมการศึกษา วิจัย และเผยแพร่วิชาบรรณารักษศาสตร์ในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ และ ทุนศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖

งานวิเทศสัมพันธ์ ได้รับเชิญไปประชุมทางวิชาการด้านบรรณารักษศาสตร์หลายครั้ง ทำให้มีโอกาสได้พบปะบุคคลสำคัญในวงการ จนเป็นผลให้สามารถติดต่อจัดหาทุนการศึกษา และฝึกอบรมดูงาน ให้แก่อาจารย์ภาควิชาได้ดังกล่าว

ในระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๓ - ๒๕๒๐ ได้เดินทางไปประชุมสัมมนาเกี่ยวกับบรรณารักษศาสตร์ทั้งใน เอเชีย ยุโรป และอเมริกา ๑๒ ครั้ง ได้รับเชิญเป็นที่ปรึกษาในคณะกรรมการระหว่างประเทศของวารสาร ๒ ฉบับ ตั้งแต่เล่มแรกจนกระทั่งลาออกจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือ Journal of Library History (สหรัฐอเมริกา) และ International Library Review (อังกฤษ)

นอกจากตำแหน่งหน้าที่ทางราชการแล้วศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ได้เป็นผู้หนึ่งในการดำเนินการ ก่อตั้งสมาคมวิชาชีพบรรณารักษ์ โดยเป็นประธานชมรมบรรณารักษ์ ก่อนที่ชมรมนี้จะขยายกิจการเป็น สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย และเคยเป็นกรรมการตำแหน่งต่าง ๆ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๗-๒๕๑๙ ได้แก่ ตำแหน่งอุปนายก ประธานเผยแพร่วิชาการ ประธานแผนกบรรณานุกรมแห่งชาติ ประธานแผนกแลกเปลี่ยน สิ่งพิมพ์ เป็นผู้ริเริ่มและดำเนินการจัดทำวารสารบรรณพิภพ ซึ่งประกอบด้วยบรรณานุกรมและบรรณนิทัศน์ สิ่งพิมพ์ หนังสือออกใหม่ในเมืองไทย ให้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยจัดพิมพ์ เพื่อให้บรรณารักษ์ใช้เป็น คู่มือเลือกซื้อหนังสือ นอกจากนี้ได้ทำหน้าที่กรรมการและที่ปรึกษาเกี่ยวกับบรรณารักษศาสตร์ ห้องสมุด และการพัฒนาหนังสือให้วงการต่าง ๆ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๖ ไม่น้อยกว่า ๑๒ กรรมการได้แก่

อนุกรรมการบัญญัติศัพท์บรรณารักษศาสตร์ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๔๙๖

อนุกรรมการเลขหมู่หนังสือภาษาไทยและหัวเรื่อง กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๔๙๖

อนุกรรมการเลือกซื้อหนังสือสำหรับห้องสมุด กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๔๙๖

ประธานคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาบรรณารักษศาสตร์ กรมวิเทศสหการ พ.ศ. ๒๕๐๕

ประธานคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาบรรณารักษศาสตร์ กรมวิเทศสหการ พ.ศ. ๒๕๐๘

ประธานคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงห้องสมุดในสถาบันอุดมศึกษา สภาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๑

กรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๑๗-๒๕๑๘

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาคุณสมบัติ และผลงานทางวิชาการคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อ.ก.ม. วิสัณัญประเมินผลงานทางวิชาการ สาขาบรรณารักษศาสตร์ ทบวงมหาวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาผลงานทางวิชาการ สาขาบรรณารักษศาสตร์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
กระทรวงศึกษาธิการ

กรรมการมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

กรรมการพิจารณาและหรือจัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่าน กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

อนุกรรมการรวบรวมและค้นคว้าเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์ ฯลฯ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ประธานคณะอนุกรรมการดำเนินงานจัดทำสารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งในช่วงปลายชีวิต ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ ได้รับเป็นประธานคณะอนุกรรมการนี้เพียงกรรมการเดียว และกำลังจัดทำสารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ แก้ไขและเพิ่มเติม

ผลงานวรรณกรรม

ในฐานะอาจารย์และบรรณารักษ์

ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ นอกจากจะเป็นอาจารย์คนแรกที่สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์แล้ว ยังเป็นคนแรกที่เขียนตำราบรรณารักษศาสตร์ มีผลงานเขียนทางด้านวิชาการหลายประเภท ทั้งตำรา งานวิจัย และบทความวิชาการ สำหรับตำราและงานวิจัย ได้เขียนตำราและงานวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์ ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เพื่อใช้ประกอบการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับต่าง ๆ และได้มีการจัดพิมพ์ออกเผยแพร่ในวาระต่าง ๆ กัน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๑ – ๒๕๒๔ จำนวน ๑๖ เรื่อง ในจำนวนนี้เป็นตำราทางบรรณารักษศาสตร์ที่ได้รับเงินรางวัล ๔ เรื่องได้แก่

๑. วิชาห้องสมุด ได้รับรางวัลจากเงินทุนธนาคารมณฑล จำกัด เป็นเงิน ๖,๐๐๐ บาท เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๔๙๗ (ไม่ได้จัดพิมพ์)

๒. เลขหนังสือสำหรับหนังสือภาษาไทย ได้รับรางวัลเงินทุนธนาคารมณฑล จำกัด เป็นเงิน ๖,๐๐๐ บาท เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๙ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ จัดพิมพ์ในหนังสือหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการสำหรับหนังสือภาษาไทย

๓. บรรณารักษศาสตร์เบื้องต้น ได้รับเงินรางวัลจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นเงิน ๖,๐๐๐ บาท เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๒ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดพิมพ์ครั้งที่ ๑ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๒ และบริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช ได้จัดพิมพ์ติดต่อกันมาจนถึงครั้งที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๑๕

๔. หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทยฉบับสมบูรณ์และตัวอย่างบัตร ได้รับเงินรางวัลจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นเงิน ๖,๐๐๐ บาท เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๙ สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จัดพิมพ์เมื่อพ.ศ. ๒๕๑๐

สำหรับบทความวิชาการ ได้เขียนบทความวิชาการทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวิชา
บรรณารักษศาสตร์ ลงในหนังสือและวารสารต่าง ๆ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๑๙ จำนวน ๓๘ เรื่อง
ในจำนวนนี้ได้จัดพิมพ์เป็นเอกสารบรรณารักษศาสตร์ ๓ เรื่อง ได้แก่

“Dr. Frances Lander Spain: Founder of Modern Library Service in Thailand.”

Library Science Papers. No. 1. 1965.

“Libraries and Librarianship in Thailand.” Library Science Papers, no.5.1967.

“วิวัฒนาการห้องสมุดและบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทย.” เอกสารบรรณารักษศาสตร์, เล่ม ๔.

๒๕๑๐.

และบทความในสารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน ๒ เรื่อง คือ “บรรณารักษ์” และ
“บรรณารักษศาสตร์”

ในฐานะนักเขียน

ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ นอกจากจะมีผลงานเขียนทางด้านวิชาการแล้ว ยังมีงานประพันธ์
ในฐานะนักเขียนด้วย สามารถเขียนเรื่องต่าง ๆ ได้หลายประเภท เช่น เรื่องสั้น นิทานสำหรับเด็ก บทวิจารณ์
วรรณกรรม สารคดีไทยและต่างประเทศ และเป็นนักเขียนประจำคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร
ต่าง ๆ อีกด้วย โดยเริ่มงานเขียนหนังสือเป็นงานอดิเรก ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๙๐ ขณะที่เริ่มต้นทำงาน
ที่หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย งานประพันธ์ในฐานะนักเขียนเรื่องแรกได้ลงตีพิมพ์ในนิตยสาร
นิกรรายสัปดาห์ ได้แก่ บทวิจารณ์พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๕ เรื่อง “เงาะป่า” หลังจากนั้นได้ทดลองเขียน
เรื่องเป็นงานอดิเรก ในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน เรื่องที่เขียนส่วนใหญ่เป็นสารคดีไทย และสารคดีแปลจาก
ภาษาต่างประเทศ และวรรณคดีไทย นำมาเรียบเรียงเป็นร้อยแก้ว ส่วนเรื่องสั้นที่เขียนในสมัยนั้นเคยลงพิมพ์
ในหนังสือพิมพ์สยามนิกร และนิตยสารรายสัปดาห์อื่น ๆ ของบริษัทไทยพาณิชย์การ มีทั้งเรื่องแต่งและ
เรื่องแปล ใช้นามแฝงว่า “อลงกรณ์” เคยได้รับรางวัลในการเขียนเรื่องสั้นในหนังสือรายสัปดาห์ฉบับหนึ่ง
ใช้ชื่อเรื่องว่า “ลมหนาว” เรื่องสั้นอีก ๒ เรื่อง คือ “เมื่อดอกเชอร์บาน” และ “ในแอกการามีมนต์ขลัง”
ได้ลงพิมพ์ในนิตยสารสยามสมัยรายสัปดาห์ โดยใช้ฉากกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. และ น้ำตกในแอกการา และ
ใช้เพื่อน ๆ เป็นตัวละครในเรื่อง เพื่อระลึกถึงการท่องเที่ยว เมื่อครั้งที่เรียนในสหรัฐอเมริกา

ต่อมา บริษัทไทยพาณิชย์การได้ออกนิตยสารสยามสมัยรายสัปดาห์ ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์
ได้รับเชิญให้เขียนคอลัมน์ประจำเกี่ยวกับทัศนโลก ชีวิต ผู้หญิงและเด็ก ใช้นามปากกาว่า “ศุทธิณี” ซึ่งต่อมา
คอลัมน์นี้เรียกว่าคอลัมน์ศุทธิณี คอลัมน์นี้ได้ลงพิมพ์เป็นประจำในนิตยสารสยามสมัย เป็นเวลาติดต่อกัน
เกือบ ๒๐ ปี และนับเป็นงานชิ้นเอก ได้มีการรวมพิมพ์เป็นเล่มชื่อ “สุดที่รัก” เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ และพิมพ์
ครั้งที่ ๒ ในพ.ศ. ๒๕๑๗ และต่อมาได้มีการคัดเลือกบางเรื่องมาจัดพิมพ์ ใช้ชื่อเรื่องว่า “มโนทัศน์ของศุทธิณี”
ในปัจจุบันเป็นหนังสือเรียนวิชาภาษาไทยของหลายสถาบันการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๑๙ ได้รับมอบหมายให้เขียนประจำคอลัมน์ “ชีวิตคือการเดินทาง” ในนิตยสารจนาจนกระทั่งนิตยสารฉบับนั้นเลิกกิจการไป นอกจากนั้นได้เขียนเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนาสำหรับเด็กลงในพุทธรักษา เขียนสารคดีเกี่ยวกับเมืองไทยในด้านต่าง ๆ ลงในวารสารสวิตา ตั้งแต่ฉบับแรกเป็นต้นมา

ด้านหนังสือสำหรับเด็ก ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ ก็มีความสนใจเช่นกัน เคยเขียนนิทานลงพิมพ์ในชุดนิทานแสนสนุกของบริษัทประชาช่าง เคยแปลนิทานเรื่อง Uncle Remus และ Mr.Poper's Penguins เป็นภาษาไทยลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ และเคยเขียนนิทานและเรื่องเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ ลงพิมพ์ในดุจดาว ในระยะหลัง ๆ นี้ ได้หันมาสนใจเขียนหนังสือสำหรับเด็ก หนังสือส่งเสริมการอ่านสำหรับชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา หนังสือสารคดีสำหรับเด็กเยาวชนให้กับองค์การค้ำคुरुสภา และกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการจัดพิมพ์อีกหลายเล่ม หลายเรื่องได้รับรางวัล เช่นพระราชวังบางปะอิน เทียววัดโพธิ์ ได้รับรางวัลดีเด่นประเภทสารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม แมวไทย พระภูมิเจ้าที่ เมืองไทย ได้รับรางวัลชมเชย เป็นต้น และได้รับรางวัลสารคดีสำหรับเด็กเยาวชนระดับภาค (กรุงเทพมหานคร) ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ เรื่องสมุทรปราการเองปากน้ำจาก ส.ย.ช.

ด้านหนังสือส่งเสริมอาชีพของประชาชนทั่ว ๆ ไป ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ ก็ให้ความสนใจในการจัดทำหนังสือชุดสำหรับชาวบ้านขององค์การค้ำคुरुสภา เป็นหนังสืออ่านที่เข้าใจง่าย จำหน่ายราคาถูกมีประโยชน์ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านในการประกอบอาชีพ สุขภาพอนามัยและความรู้ทั่วไป โดยได้เขียนเรื่อง การเลี้ยงกบ เพื่อให้ผู้สนใจในการเลี้ยงกบให้ได้ผลดีที่สุดใช้เป็นคู่มือ ซึ่งหนังสือนี้กำลังจัดพิมพ์เป็นครั้งที่ ๒

พ.ศ. ๒๕๒๔ ทางราชการได้จัดงานฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี วันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานคณะกรรมการดำเนินการจัดทำสารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (๒ เล่มจบ) และได้เขียนบทความ ๓ เรื่อง ในสารานุกรมนี้คือ “พระราชประวัติ” สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธสยามมกุฎราชกุมาร, พระราชพิธีสถาปนา” และ “ลุมพินี, สนวน” นอกจากนี้ยังได้รวบรวมพิมพ์อัญมณีสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า โดยมอบลิขสิทธิ์ให้หอวิชาวุฒุนุสรณ์ด้วย

พ.ศ. ๒๕๒๕ ในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือชุดภาพกรุงรัตนโกสินทร์สองร้อยปี ซึ่งองค์การค้ำคुरुสภาจัดพิมพ์ขึ้น

ในฐานะนักเขียน ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ ได้เขียนงานด้านต่าง ๆ ไว้มากมาย บางเรื่องได้รับความนิยม และได้ตีพิมพ์หลายครั้งเช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เทียววัดพระแก้ว แมวไทย วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ลำไยของก้อย เป็นต้น และสารคดีบางเรื่อง เช่น ช้างไทย รับรางวัลชั้นที่ ๑ ของมูลนิธิธนาคารกรุงเทพ ประจำปี ๒๕๒๘

แม้ว่าศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ จะได้ลาออกจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไปแล้ว แต่ผลงานที่ท่านได้ทำไว้ในอดีตอย่างมากมาย เป็นประโยชน์ต่อจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และประเทศชาติ เป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น สภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในวาระการประชุมครั้งที่ ๓๘๐ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้พิจารณาและลงมติเป็นเอกฉันท์ให้ได้รับแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์กิตติมศักดิ์เพื่อเป็นเกียรติ สืบไป และต่อมาอีก ๖ ปี สภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในการประชุมครั้งที่ ๔๔๗ เมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ ได้พิจารณาและลงมติเป็นเอกฉันท์ให้ได้รับปริญญากิตติมศักดิ์เพื่อเป็นเกียรติประวัติสืบไป และท่านได้เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ประจำปีการศึกษา ๒๕๒๘ เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในด้านวรรณกรรม แม้ว่าในช่วงหลังของชีวิต ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ จะมีสุขภาพไม่ดี ซึ่งเป็นอุปสรรคในการทำงานวรรณกรรมอย่างมาก แต่ด้วยคุณค่าของผลงานและการอุทิศตนแก่วงการวรรณกรรมอย่างต่อเนื่องยาวนาน เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งเป็นวันนักเขียน สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย จึงได้มอบรางวัล “นราธิป” ประจำปี ๒๕๔๗ จึงเป็นรางวัลเพื่อยกย่องนักเขียนอาวุโส ที่มีอายุ ๘๐ ปีขึ้นไป ที่มีผลงานสืบเนื่องมายาวนาน และได้รับความนิยมนักวิจารณ์และศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ นับเป็นรางวัลเกียรติยศทางวรรณกรรมและเป็นรางวัลสุดท้ายของศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์

ชีวิตในบั้นปลาย

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ ได้ตัดสินใจครั้งสำคัญ โดยเปลี่ยนงานด้านการเรียนการสอนงานวิชาการบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มาทำงานที่องค์การคำคุณศัพท์ รับผิดชอบในฐานะหัวหน้าฝ่ายวิชาการ

ในช่วงนี้ ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ ยังเกี่ยวข้องในฐานะที่ปรึกษาและมีงานสอนพิเศษให้คณะบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสร้างสรรคงานด้านบรรณารักษศาสตร์ร่วมกับสมาคมบรรณารักษศาสตร์อยู่เสมอ และงานหลักซึ่งศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ดำเนินการให้แก่องค์การคำคุณศัพท์มีมากมาย ปรากฏเป็นบทประพันธ์ เป็นหนังสืออ้างอิงใช้ในการเรียนการสอน เป็นหนังสืออ่านประกอบการเรียนสำหรับนักศึกษาหลายระดับ ซึ่งได้จัดพิมพ์และนำออกใช้อยู่เสมอ เป็นประโยชน์ทางด้านวิชาการเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนั้น ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ ยังได้ประพันธ์หนังสือซึ่งได้ค้นหาและเรียบเรียงด้วยตนเอง อีกหลายเล่ม บางเล่มชนะการประกวดหนังสือดีเด่น เช่น หนังสือเรื่อง “ช้างไทย” เป็นต้น

จวบจน พ.ศ. ๒๕๒๖ เมื่อคุณแม่ซึ่งขณะนั้นอายุเกิน ๘๑ ปี มีความแข็งแรงของร่างกายถดถอยลง ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ จึงตัดสินใจเกษียณอายุมาปฏิบัติงานด้านวิชาการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องที่บ้าน มีทั้งงานต่อเนื่อง งานค้างจากที่ได้ทำไว้ ณ องค์การคำคุณศัพท์ และงานเขียนใหม่ ๆ

งานสารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นงานเด่นอีกงานหนึ่ง ซึ่งศาสตราจารย์ สุทธิลักษณ์ มีความรัก มีความตั้งใจและมีความรับผิดชอบดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจนสำเร็จลุล่วงไปแล้ว ๒ เล่ม คือ เล่มที่ ๑ และเล่มที่ ๒ และน่าเสียดายที่มีอาจดำเนินงานต่อจนเสร็จสิ้นทั้งหมดได้

ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ ซึ่งเป็นนักวิชาการมาตลอด นอกจากออกมาทำงานวิชาการต่อที่บ้านแล้ว ยังปรับแต่งตนเองเข้ารับภาระดูแลงานบ้าน ดูแลคุณแม่ และเป็นผู้นำในการกำหนด การท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้วยความร่วมมือของน้อง ๆ คือ คุณพิเศษ อำพันวงษ์ และ นายแพทย์สุรพงศ์ อำพันวงษ์ การเที่ยวในประเทศ เช่น เชียงใหม่ ภูเก็ต ศรีราชา ชลบุรี อุบลราชธานี ฯลฯ ดูเป็นเรื่องเล็กน้อยมากเมื่อเทียบกับการพาคุณแม่ท่องเที่ยวไปยังฮ่องกงและสหรัฐอเมริกา แม้จะต้องใช้ บริการรถเข็น (Wheel Chair) อำนาจความสะดวกหากคุณแม่จะต้องเดินทางไกลก็ตาม ซึ่งเป็น ความภาคภูมิใจของเราทั้งสามพี่น้องอย่างยิ่ง

เมื่อคุณแม่ต้องเสียชีวิตลงในเดือนเมษายน ๒๕๓๙ ศ.สุทธิลักษณ์ยังแข็งแรงคืออยู่ ความเจ็บป่วย เริ่มเข้ามาเบียดเบียนครั้งแรกในเดือนธันวาคม ๒๕๔๒ จำเป็นต้องเข้าโรงพยาบาลถึง ๒ ครั้ง เนื่องจาก ท้องเสียอย่างแรงจนเป็นลมหมดสติ ล้มลงใบหน้ากระแทกจนบาดเจ็บและต่อมาด้วยเรื่องหลอดเลือดดำ ที่ขาอุดตัน

เดือนเมษายน ๒๕๔๔ อาการหลอดเลือดหัวใจตีบตันและกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดมีอาการ เด่นชัดขึ้น ได้เข้ารับการรักษาทางยาอยู่ประมาณ ๒ สัปดาห์ จึงได้ทำผ่าตัดปรับต่อเส้นเลือดหัวใจ และ พักฟื้นอยู่จนถึงเดือนพฤษภาคม ๒๕๔๔ หลังจากการผ่าตัดครั้งนี้กำลังร่างกายของศาสตราจารย์ สุทธิลักษณ์ ด้อยลง เคยมีความสุขในการเดินออกกำลังกายตอนเช้า ไปจ่ายตลาดวัดแขก ซึ่งอยู่ประมาณ ๓๐๐ เมตร ห่างจากบ้านสีลมที่ ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ พำนักอยู่ ก็ไม่สามารถทำได้ทุกวันเป็นต้น

เดือนกรกฎาคม ๒๕๔๖ มีโรคเบาหวาน ข้ออักเสบ ไชมันในหลอดเลือดเข้าเบียดเบียน ต้องเข้าพักรักษาตัวในโรงพยาบาลสองสามครั้ง งานด้านวิชาการและการประพันธ์ถดถอยลง แต่ก็ยังเดินทางไปพักผ่อน ณ จังหวัดใกล้ ๆ อยู่ปีละหลายครั้ง

ต้นเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๖ ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ ล้มป่วยด้วยโรคเริม (Herpes Zoster) ที่ ผิวนั้นบริเวณทรวงอกด้านซ้าย เป็นบริเวณกว้างร่วมกับอาการปลายประสาทอักเสบและกล้ามเนื้ออ่อนแรง ได้เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลอยู่นานประมาณ ๖ สัปดาห์ เมื่อออกจากโรงพยาบาลกำลังร่างกายและ กำลังใจถดถอยลง แม้จะสามารถช่วยตัวเองได้เป็นส่วนใหญ่ แต่ต้องการความช่วยเหลือหลายประการ เช่น เดินในบ้านใช้เครื่องช่วยเดิน (Walker) และต้องมีผู้ดูแลช่วยเหลืองานในบ้านทั้งหมด ๒ คน

ในเดือนกันยายน ๒๕๔๗ ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ ได้ย้ายมาอยู่กับน้องชาย คุณพิเศษ อำพันวงษ์ ซึ่งได้รับการดูแลใกล้ชิดและดีมาก ทำให้กำลังร่างกายและกำลังใจฟื้นขึ้นอย่างชัดเจน น้ำหนักขึ้นมากกว่า ๓ กิโลกรัม

ต้นเดือนตุลาคม ๒๕๔๗ ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ มีผื่นแพ้ลมพิษเกิดขึ้นอย่างรุนแรง จนต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลอีกครั้งหนึ่งหลังจากนั้นมีอาการไข้สูงอย่างต่อเนื่องและได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาว (Lymphoma) ทำให้อาการทรุดลงอย่างรวดเร็วและเสียชีวิตอย่างสงบ ณ เวลา ๐๕.๐๐ น. ของวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๗

จจจจจจจจ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย